

מציל עצמו
בממונו
של חברו

1 ב"ק ס' ע"ב, ויתאוה דוד... מיבעיא ליה, רב הונא אמר... בידו'

לפי רב הונא הפלשתים התחבאו בגדישי שעורים של ישראל ושאל דוד המלך אם מותר לו לשרוף את השעורים שאינם שלו למען הצלת נפשות ושלחו לו שלהדיוט אסור להציל נפשו בממונו של חברו אבל למלך מותר להפקיע ממון.

2 תוס' שם ד"ה מהו

לפי התוס' בודאי מותר לשרוף רכושו של הזולת במקום פיקוח נפש ושאלת דוד היתה אם חייב לשלם.

בגמ' שם ישנם עוד פירושים בפסוקים והגמ' רצתה להוכיח שפירושו של רב הונא מדויק בפסוקים-

3 שם בגמ', בשלמא למאן דאמר למקלי... ויצילה' ורש"י ד"ה ויצילה

מפורש ברש"י שדוד הבין שאסור לשרוף אותם (ולא רצה לסמוך על זכותו כמלך).

4 רא"ש פרק הכונס סי' י"ג, אלא יציל עצמו וישלם'

גם הרא"ש סובר כמו התוס' ופ' ששאל אם מותר לשרוף אותם על מנת שלא לשלם - אבל המשמעות ברש"י היא גם שלא כמו הרא"ש - שלא היה מותר לשרוף את השעורים.

5 כתובות י"ט ע"א, אמר רב חסדא... אמאי חתמיתו'

רבי מאיר סובר שהעדים שאמרו כתב ידינו הוא זה על השטר אבל אנוסים היינו מחמת נפשות אינם נאמנים - ופ' רב חסדא שרבי מאיר סובר שאסור לעדים לחתום על שקר לחייב מישהו ממון שלא כדין גם במקום פיקוח נפש, ורבא חולק.

6 חידושי הרמב"ן שם ד"ה הא דאמר רב חסדא, וחי' הרשב"א ד"ה קסבר ר' מאיר

הרמב"ן והרשב"א הביאו תוספתא שרבי מאיר סובר שגזל הוא ביהרג ואל יעבור, והרשב"א עצמו פ' שהיא מדת חסידות בלבד.

7 שו"ת בנין ציון סי' קס"ז, וראיתי בפרשת דרכים... לענ"ד שיטת רש"י

בבנין ציון רצה לומר שלפי רבי עקיבא הלימוד לזה שפיקוח נפש דוחה את השבת הוא ק"ו מעבודה - מה עבודה שדוחה שבת ופיקו"נ דוחה עבודה כ"ש שפיקו"נ דוחה שבת - ופשוט הוא שאין עבודה דוחה גזל שהרי הגזול פסול לקרבנות - וממילא אין לו מקור לזה שגזל ידחה פיקו"נ.

8 שם סי' קס"ט

בבנין ציון למד שרבי יוסי סובר כמו רבי מאיר ולכן פסק כן רש"י.

9 שו"ע חו"מ סי' שנ"ט ס"ד

השו"ע פסק כמו הרא"ש - שאסור לקחת את ממונו של חברו שלא ע"מ לפרוע גם במקום פיקוח נפש.

10 שו"ת חתם סופר יו"ד סי' שי"ט, ומאוד נפלאתי... אינו יכול'

לפי החת"ס אחרי שמותר לו לקחת את האוכל מפני פיקו"נ נקרא שלו ויכול להפריש ממנו תרומות ומעשרות.

11 שו"ת אגרות משה יו"ד א' סי' רי"ד, ומה שמקשה החת"ס... החת"ס

לפי ר' משה עדיין נחשב לגזל ונשאר רכושו של הנגזל אלא שמותר לעשות כן אבל לא נקרא שלו.

עד כאן עסקנו באיבוד ממונו של חברו במקום פיקוח נפש. בגמ' מצינו שאסור להציל את ממונו בממונו של חברו ואם עשה כן חייב לשלם-

12 ב"ק קי"ז ע"ב, ההוא גברא דהוה מפקיד ליה... חברו מן הרודף

המוסר פקדון שיש בידו מאחרים לגנב כדי שלא יקח את שלו - אם באו הגנבים על דעת לגנוב את הפקדון פטור אבל אם באו לגנוב את שלו חייב. והמציל את נפשו בכסף צדקה המיועד לפדיון שבויים פטור מלהחזיר את הכסף - שהשימוש בו לפדות את עצמו הוא בכלל היעוד. והחמור שסיכן את הספינה היה לו דין רודף והמציל מן הרודף והזיק פטור מתקנת חז"ל.

13 ב"ב ח' ע"א, דאמר רבי אין פורענות בא לעולם... בשביל עמי הארץ (תניינא) 'ורשי'

רבי יעקב לעמי הארץ לברוח אע"פ שנטל המס נפל על הנשואים.

14 נמוקי יוסף פרק השותפין (ברי"ף ה' ע"א), פירוש ערוקו... ולהטילו על חברו. (ע"ב)

הנמוקי" הביא מהירושלמי שאחרי שכבר נפל עליו הנזק אסור לו להתחמק ולסלקו מעליו כשיפול על חברו, אבל ראהו ממשמש ובא מותר לו למנוע את ההיזק מלהגיע אליו גם אם ע"י כך יפול על השני.

15 רמ"א חו"מ סי' שפ"ח ס"ב, היה רואה נזק... 'וסמ"ע סק"י

הרמ"א פסק כמו הנמוקי" שמותר למנוע נזק לעצמו גם אם עי"ז יבא על מישהו אחר והסמ"ע הוסיף את התנאי של הנמוקי" שאם כבר בא עליו ההיזק אסור לו לסלקו מעליו על חשבון השני.

עוד ענין של הצלת ממונו בממונו של חברו מצינו בנוגע למזיק את ממונו של המזיק כדי להציל את שלו מידיו-

בפ' המניח נחלקו האמוראים אם, עביד אינש דינא לנפשיה' והגמ' אומרת שבמקום פסידא לכ"ע אומרים עביד אינש דינא לנפשיה - שמותר להציל את ממונו מיד אחרים גם ללא רשות ב"ד. הגמ' נסתה להביא ראיות שגם שלא במקום פסידא עביד אינש דינא לנפשיה-

16 ב"ק כ"ח ע"א, ת"ש שור שעלה... זכיותו, רש"י ותוד"ה משבר ויוצא

גם במקום פסידא אסור לו לדחוף את שורו של חברו אלא יש לו לשמוט את שלו מתחתיו, אבל להטריח את עצמו לסדר את החביות כדי שלא ישבור אותן - עד כדי כך הוא לא חייב.

17 שו"ע חו"מ סי' שפ"ג ס"ב ורמ"א, וסמ"ע ס"ק וז'

להלכה קי"ל שגם שלא במקום פסידא - דהיינו כששור המזיק הוא מועד - מותר לשמוט את שורו מתחתיו - ולפי הסמ"ע דוקא לדחוף אסור כשיכול לשמוט (לכאורה הפשט הוא שלדחוף הוא מעשה מזיק ואילו לשמוט את שלו הוא מעשה הצלה) אבל כששומט את שלו אינו צריך לדקדק לשמוט בעדינות כדי שלא לגרום נזק מיותר למזיק היות ואדם בהול על ממונו, אבל איפה שאין סבה לבהלה חייב לדאוג שלא להזיק את של חברו.

18 שו"ע הרב הלכות נזקי ממון ס"ה וו'

לפי הגר"ז זה שאסור לו לדחוף את של חבירו הוא מדין השבת אבידה וחייב בדיני שמים בלבד.

19 משנה ב"ק ל"ג ע"א, שני שוורין... זה בזה משלמין במותר נזק שלם'

לכאורה כתוב כאן שכששני בני אדם רבים כל אחד חייב לשלם כל נזק שהוא גורם לשני-

20 רא"ש פ' המניח סי' י"ג, ...לחבול בו לאפרושי מאיסורא'

אם אחד התחיל הוא נושא בכל האחריות והשני פטור כל שלא הגזים. וכן הותר לו לשלישי להכות את המכה להפרישו מאיסורא.

21 שו"ע חו"מ סי' תכ"א סי"ג, וכן הדין... מאיסורא, סמ"ע ס"ק כ"ח, וט"ז ד"ה כדי, ...קעביד'

לפי הסמ"ע להציל קרוב מותר בכל אופן אבל לאפרושי מאיסורא מותר דוקא כשמכוין לכך והט"ז חולק.

1 ב"ק ס' ע"ב

ויתאה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת
 הנבחרים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער [וגו'] מאי קא מיבעיא ליה
 רב תנא אמר
 גדישים דשעורים דישאל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חברו
 שלחו ליה **אסור להציל עצמו בממון חברו אבל אתה מלך אתה [ומלך] *פורץ לעשות לו דרך
 ואין מוחץ בידו

2 תוס' שם ד"ה מהו

מהו להציל עצמו בממון חברו •
איבעיא ליה חיוב לשלם
כשהציל עצמו מפני פקוח נפש :

3 שם בגמ' ורש"י ד"ה ויצילה

בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב ויחיצב בתוך החלקה ויצילה
 ויצילה. שלא ישרפיה הואיל ואסור
 להציל את עצמו בממון חברו:

4 רא"ש פרק הכנס סל' י"ג

יב [דף ס' ע"ב] גדישין דישאל הוא ופלשתים עמוס כהו ומציעא ליה מהו למיקלייה .
*אבל הא לא מיבעיא ליה חיובי למיקלייה להגלת ישראלים .
דמילתא דעבידה היא דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא שלם עבירות . אלא
הכי איבעיא ליה מהו למיקלייה . אדעהא דליסטר מהשולמין . ואתרו ליה [ה] אסור להציל
עצמו בממון חברו אדעהא דליסטר אלא יציל עצמו וישלם .

5 כתובות י"ט ע"א

אמר רב חסדא
 קסבר ר"מ עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל
 תהרגו יורגו ואל יחתמו שקר אמר ליה רבא
 השתא אילו אתו לקמן לאמלוכי אמרינן להו
 זילו חתמו ולא תתקטלוין *דאמר מר *כאין לך
 דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת
 כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד
 השתא דחתמו אמרינן להו אמאי חתמיתו

הא דאמר רב חסדא קסבר רבי מאיר העדים שאמרו להם וכו', הי"ק אע"ג דקיי"ל שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אלא ע"ז וג"ע ושפיכות דמים, מ"מ דינא הוא דליקמלו ולא יחתמו שקר ומדת חסידות היא ואי לא עבדי הכי משוו נפשיהו כרשיעי וקסבר רבי מאיר אפי" ככה"ג אין אדם משים עצמו שאינו חסיד, ורבא קשיא ליה כיון דקא מודית שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אלא ע"ז וג"ע וש"ד ואי אתו לקמן מורינן להו למחתם, כי חתמי מנפשיהו היכי משוית להו רשעים כי היכי דנימא אין אדם משים עצמו רשע הואיל ואי אתו לאורוי מורינן להו לכתחלה שיעידו ואל יהרגו, ואיכא דאמרי דרב חסדא אמר רבי מאיר מדינא נמי יהרגו ואל יחתמו שקר, לפי שנמצא בכרייתא היצונית שלשה דברים אין עומדים בפני פקוח נפש ואלו הן ע"ז וג"ע וש"ד רבי מאיר אומר אף הגזל, ורבא אמר אנן ודאי קיי"ל שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אלא שלשה אלו בלבד, ודילמא אתא קמי בי דינא דס"ל כרבנן ואורו ליה הכי, ולא מילתא היא.

קסבר ר' מאיר עדים שאמרו להם חתמו שקר ואם לאו תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר. פי' לאו מדינא קאמר אלא מדת חסידות שנו כאן וכיון שמשוימים עצמם כדלא חסידים לא מהימני, והיינו דאחדר ליה רבא השתא אילו אתו לקמן לאימלוכי אמרי' להו זילו חתימו וכו', וי"מ דרב חסדא מדינא קאמר יהרגו ואל יחתמו שקר מדתניא בתוספתא שלשה דברים עומדים בפני פיקוח נפש ואלו הן ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ר' מאיר אומר אף הגזל, וכי אחדר ליה רבא השתא אלו אתו לקמן לאו לסבריה דרי מאיר קאמר דלדידיה הא לא אמרי' להו זילו חתמו אלא הכי קאמר ליה והא אנן ודאי קיי"ל שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש אלא שלשה אלה בלבד ודילמא אתו לאמלוכי קמי כי דינא דסבירא להו כרבנן והורו להו למיחתם ואל יהרגו, ואינו מחוור דרב חסדא מעמיה דרי מאיר קא מפרש ולדידיה הא סבירא ליה דמשוו נפשיהו בהא רשיעי ומאי קא מהדר ליה רבא דילמא אתו קמי ב"ד דאורו להו להתירא והא ר' מאיר לא חייש להכי, ועוד דלישנא דגמי לא משמע הכי.

ראיתי בפרשת דרכים (דרוש י"ט) שהביא שם דברי רש"י אלה וכתב עליהם משמע דס"ל דמה שנסתפק דוד הוא אם מותר להציל עצמו בממונו חברו והדבר הוא תימה בעיני דאיך יתכן דבמקום פקוח נפש אסור להציל עצמו בממונו חברו עכ"ל ולעני"ד י"ל ליישוב שיטת רש"י שלא בלבד דלשון הגמרא מסייעו מה שדחוק מאוד לפי התוספי והרא"ש כמו שכתבתי אלא דגם מסבירא יש לומר כן שהרי ביומא (דף פ"ה) יליף ר"ע דפקוח נפש דוחה שבת דעבודה דוחה שבת ופקוח נפש דוחה עבודה כש"כ שדוחה שבת ע"ש והרי זה פשיטא אף שהתירה התורה לחלל שבת מפני עבודת תמידין ומוספין מכ"מ לא התירה לגזול דאם לא מצא תמיד אלא מן הגזל לא התירה התורה להביאו דהא סתמא אמרינן להוציא את הגזול ולא מחלקינן בין מצא אחר ללא מצא אחר הרי אף שהתירה התורה שבת מפני עבודה מכ"מ לא התירה ממון של אחרים וכיון דפקוח נפש ילפינן מעבודה נאמר ג"כ כמו שעבודה לא דוחה את הגזל גם פקוח נפש לא דוחה את הגזל ואין לומר דאי"כ דרק המצות התירה התורה מפני פקוח נפש ולא מה ששייך לחבירו ל"ל לרבא לפרש שם (יומא דף פ"ב) הטעם דאסור להציל עצמו בנפש חברו משום מאי הוית דדמך סומך טפי וכו' תיפוק ל"י אפילו לא הוי נפש חברו רק ממונו ג"כ לא מותר להציל עצמו בו דיש לומר דרבא קושטא קאמר דהא הוי נפש חברו ועוד דיש נפקותא באם מוחל חברו ורוצה שיציל עצמו בו דבממונו כה"ג ודאי מותר אבל להציל עצמו בנפש חברו אפילו חברו רוצה בכך אסור מטעם דמאי הוית כיון דחביב לפני הקב"ה נפש ישראל מאי הוית דנפשך חביבה לו מנפשו כמו שפי' רש"י אבל אם לא מוחל חברו על ממונו י"ל דגם בממונו אינו רשאי להציל זה לעני"ד שיטת רש"י.

העיר מעב"ת נ"י על קהירתי אם מותר להציל עצמו בממונו חברו שממעשה דרי יהודה ורי יוסי דהובא ביומא (ד' פ"ג) מוכח שיוכל להציל עצמו בממונו חברו דקפחתי רי יהודה שאהו בולמוס לרועה ואכלי לריפתא ולא נזכר שם שהחזיר ר"י דמי ריפתא לרועה כלל - לא ידעתי אם פשיטא למעב"ת נ"י שלא שילם רי יהודה איך הקשה עלי כן הרי יקשה לפסק הלכה שנפסק בח"מ (סי' שני"ט) שאסור להציל עצמו בממונו חברו אם לא עיימ לשלם ולכן ודאי צ"ל שרי יהודה לא קפחו רק עיימ לשלם ושילם לו ואייב לשיטת התוספי והרא"ש ודאי אין קושיא אבל יצדק הוכחת מר נ"י לכאורה נגד שיטת רש"י שהוכחתי דס"ל דאסור להציל עצמו בממונו חברו אפילו ישלם לבסוף אכן אחרי עיון לעני"ד אדרבא יש ראי' מזה לשיטת זו וכפי אשר ביארתי דו"ל הגמרא (שם / יומא, דף פ"ג/) רבי יהודה ורי יוסי הוו קא אזלי באורחא אחזי בולמוס לרי יהודה קפחתי לרועה אכלי לריפתא אי"ל רבי יוסי קפחת את הרועה כי מטו למתא אחזי בולמוס לרי יוסי אהדרוה בלגי וצעי אי"ל רי יהודה אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את העיר כולה עכ"ל וקי מה תרעומת היי לרי יוסי על רי יהודה שאמר לו קפחת את הרועה הרי במה שאהו בולמוס אונס היי ובמה שקפח לרועה מצוי קעביד להציל את נפשו וכן קי מה השיב לו רי יהודה ואתה קפחת את העיר כולה הייך יקרא זה קפוח הרי ברצון טוב הביאו ונתנו לו אבל יובן זה ע"פ מה שהבאתי במקום אחר (סי' הקדום) בשם הרמב"ן ברייתא שיש פלוגתא בזה דלת"ק רק גי דברים עומדין בפני פקוח נפש ורי"מ אומר אף הגזל ולפי"ז י"ל דגם רבי יהודה ורי יוסי פליגי בזה דרי יהודה ס"ל כת"ק דרי"מ ובפרט שכפי הנראה מסוגיא דפסחים (דף י"א) ומסוגיא דסנהדרין (דף מ"ה) פשיטא להגמרא דסתם בר פלוגתא דרי"מ הוא רי יהודה וכן אפכא עייש וא"כ רי יהודה לשיטתו או"ל דס"ל דגזל אינו עומד בפני פ"נ רק הגי דברים עייז וגיעי ושי"ד ולכן היי ס"ל דמותר לקפח את הרועה אבל רבי יוסי ס"ל כרי"מ דאף הגזל עומד בפני פ"נ דאסור להציל עצמו בממונו חברו ולכן אמר לו קפחת את הרועה ונקרא זה קפוח וגזילה דאסור היי לך לעשות כן ולכן כשאהו גם לרי יוסי בולמוס והביאו לו בני העיר מעצמם אמר רי יהודה אם אני קפחתי את הרועה גם אתה קפחת את בני העיר כלומר כמו שאצלך לא היי קפוח שמרצונם נתנו כן גם אצלי לא יקרא קפוח אף שכפתי אותו שמן הדין היי מותר לי לעשות כן ולפי"ז אי"ש דפסק רש"י דאסור להציל עצמו בממונו חברו שהרי בעירובין (דף מ"ו) אמרינן דרי יהודה ורי יוסי הלכה כרי יוסי וכשייב כשגם ר"מ מסייע לו ולכן מוקי גם סתם גמרא בכ"ק (דף ע"י) כן. כנלעני"ד,

ד' אפי' הוא בסכנת מות וצדיק לגזול את חברו כדי להציל נפשו צריך שלא יקחנו י [י]. אלא על דעת לשלם

ומאוד נפלאתי על הגאונים ההמה אם אין הבעלים בעיר מי התיר לו לאכול את שלהם ועייב דינא הכי שיוכל להציל עצמו בממונו חברו רק שצריך לשלם ממון לבעלים ועייב לשון רש"י יומא פ"ג ע"ב ד"ה קפחתי וכוי אם כן רחמנא אקניי ליה והרי הוא בעלים ויכול להפריש תמה על עצמך לאכול יכול להפריש אינו יכול

ומה שמקשה החת"ם בסי' שיי"ט לע"ד תמוה דודאי לא נעשה שלו אף שמותר לחולה לאכול משום פקוח נפש וגולן אינו יכול להפריש תרומה והכא הוא גול רק שהותר לו לגזול מטעם פ"נ דבלא הקנאה מהבעלים אין שייך שיעשה שלו דמה שייך פ"נ לדיני קנין ממון לומר שמצד פ"נ יקנה בלא הקנאת הבעלים ולכן אין יכול להפריש אף שרשאי לאכול והוא פשוט לע"ד וצעי"ג דברי החת"ם.

ההוא גברא דהוה מפקד ליה
 כסא דכספא סליקו נגבי עילייה שקלה יהבה
 להו אתא לקמיה דרבה פמריה אל אביי האי
 מציל עצמו בממון חבירו הוא אלא אמר רב
 אשי *חזינן אי איניש אמיד הוא אדעתא
 דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו :
 ההוא גברא דהוה מפקד נביה ארנקא דפריון
 שבויים סליקו נגבי עילייה שקלה יהבה
 ניהליהו אתא לקמיה (6) דרבא פמריה אל
 אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא אל
 אין לך פרוין שבויים נחל מזה : ההוא גברא *דאקרים ואסיק חמרא למברא
 קמי דסליקו איניש במברא בעי לאמבועי אתא ההוא גברא מלח ליה
 לחמרא דההוא גברא ושדייה לנורא ושבע אתא לקמיה דרבה 'פמריה
 אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא אל האי מעיקרא חודף
 הוה רבה למעמיה *דאמר רבה 'חודף שהיה חודף אחר חבירו להורגו ושיבר
 את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו 'ונרדף
 ששיבר את הכלים של חודף פטור *שלא יהא ממנו חייב עליו מגופו אבל
 של כל אדם חייב *דאסור להציל עצמו בממון חבירו 'ורודף שהיה חודף
 אחר חודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן
 חודף אלא שאם אי אתה אוסר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן
 הרודף :

דאמר רבי ז' אין פורענות בא
 לעולם אלא בשביל עמי הארץ כההוא דמי ח' כלילא דשדו אמבריא אתו
 לקמיה דרבי ואמרו ליה ליתבו רבנן בהרן אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן
 [א"ל] ערוקו ערוקו פלגיהון דליוה פלגא אתו הנהו פלגא קמי דרבי אל
 ליתבו רבנן בהרן אמר להו לא ערוקינן ערוקו ערוקו כולהו פש ההוא טובם
 שדיוה אכובם ערק כובם פקע כלילא א"ד ראיתם שאין פורענות בא לעולם
 אלא בשביל עמי הארץ :

דמי כלילא. עטרה

למלך קיסר: אתו. עמי הארץ לקמיה

דרבי: דליוה לפלגא. מחל המלך

דמי החצי וקילקה מעליהן: שדיוה

אכובם. הטילוה פחתי המלך על

הכובס:

פירוש ערוקו לא רצה לטפס משום דניחא ליה ליערקו שהיה יודע דאי ערקו
 היה בטל כלינא הא לאו הכי ודאי לאו כל כמיניהו ליערקו דמאחר דשדא מלכא דמי כלינא נחמייבו טולם ליתן ואקרקפתא דידהו ואיכסייא
 רמי והכי איתא בירושלמי בריש פרק המניח את הכד [הלכה א] ראה אמת המים שוטפת ובלת לטוך שדה עד שלא נכנסו המים לטוך שדה
 רשאי לפנותן למקום אחר כלומר [רשאי לטפוס גדר שדה שלא יכנסו שם] אע"פ שנקנסין לשדה חבירו אבל אם נכנסו המים לטוך
 שדה אינו רשאי לפנותם למקום אחר אלמא כיון שמוטל הנזק על זה לאו כל כמיניה לסלקו מעליו ולהטיילו על חבירו .

יה רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו אע"פ שע"י זה בא ³ הנזק
 [ע"ז] לאחר (נ"י פרק השותפין) :

י. ה"י רואה

י. כו'. שם צנ"י קיים וכ' דאם כבר בא עליו אסור לסלקו ממנו
 היזק לחבירו :

ת"ש יישור שעלה ע"ג חבירו
 להורגו ובא בעל החרתון ושמת את שלו
 ונפל עליון ומת פטור מאי לאו ²במועד
 דליכא פסידא לא ²בתם דאיכא פסידא אי
 הכי אימא סיפא דרופו לעליון ומת חייב
 ואי בתם אמאי חייב יהיה לו לשמטו
 ולא שמטו תא שמע 'הממלא חצר חבירו
 כדי יין וכדי שמן בעל החצר משבר ויוצא
 מישבר ונכנס אמר ר"נ בר יצחק משבר ויוצא
 לב"ד משבר ונכנס להביא זכויותיו

מאי לאו. דהוי

עליון מועד דאי הוה שניק ליה ומיית דידיה ליכא פסידא דמשלם
 ליה כוליה: בתם. דאי הוה אזיל
 לבי דינא אדהכי מיית דיליה ולית
 ליה אללא פלגא נזקא: להביא זכויותיו.
 כגון אם היה זה טוענו שהחצר שלו
 וצריך זה להציא שטר מכירה שקנאה:

משבר ויוצא . אע"ז דלעיל
 אמרינן שהיה לו לשמטו
 היינו משום דליכא טירחא בשמיטה
 יותר מבדחיפה אבל הכא לא אטרחהו
 לסדרן זה על זה :

ב י שור שעלה על גב שור ג להורגו [ג] ברשות הניזק שהוא בעל התחתון ד בק שהי' תם בין שהי' מועד ובא בעל התחתון הושמט את שורו להצילו ונפל עליון ומת הרי זה פטור ד דחפו לעליון ומת ו אם הי' יכול [ב] לשוטמו ולא שמשו (ב) הי' [ג] חייב ואם לא הי' יכול לשוטמו הרי זה פטור : הגה ז [ד] וכן ראובן שלקח כלי של שמעון וסמך בו חביתו של יין שלא יפול וכל שמעון ונסל כלי פנו וכסרי חביתו כל יין שמעון ח חייב דס"ל [ד] לשמנו בדברי אחר (סס' הרא"ש כלל ק"א ס' ג') :

ו אם סי' יכול לשוטמו כו'. סי' לשמע העליון מהתחתון נזחח ולא סי' לו לדחפו ככה פד שמתממו מת חבל כרישא דהשמיט השור שלו ניתן לו רשות להצילו וא"ל לדרקק חף שסי' יכול להשמיט העליון נזחח : ז וכן ראובן שלקח כלי של שמעון כו' חביתו וכן ר"ל דכמו בשור הנל כיון דיש לו תקנה בשמיטת שור העליון כשלא שמשו חייב כן נמי בזה כיון שיש לו תקנה בסמיכת דבר אחר וליד לפיכך דיש כידו רשות להשמיט התחתון וא"ל לחוש שיפול העליון וימות ולא חילק נאם יש לו תיקון בהשמיטת העליון נזחח וכמ"ש דשחי' בתם דכל להגיל את שלו שלא ימיטנו העליון ואדם כהול של ממונו משחי' כהן דאין החיות מתיק להכלי וק"ל :

ה יא אם סמון חברו מתיק את סמון ישלו וא"א לו להציל שלו אלא בנזק סמון חברו מותר וא"צ להיות נזוק מחבירו ולירד עמו לדין ומ"ם חייב למעט בנזק חברו כל מה שאפשר ואם אפשר לו להציל שלו בלא נזק חברו ע"י טירח חייב לפרוח ולהציל לצאת י"ש אע"פ שהוא בענין שפטור על נזק זה בדיני אדם כי זו מ"ע לטירח בטפו להציל סמון חברו מהפסד ובכלל השבת אבדה היא כמו שנתבאר בהלכות מציאה : ׀ ולפיכך שור חברו שעלה ע"ג שורו להרגו לא ירחפנו מעליו אם אפשר לו לשמוט את שלו מתחתיו וגם כששוטמו ישמטנו בנחת ולא בכח שיפול העליון וכן בכל כיוצא בזה :

מתני' ישני שזורין תמין שחבלו זה את זה משלמין במותר חצי נזק ישניהן מועדין משלמין במותר נזק שלם אחד תם ואחד מועד מועד בתם כושלם במותר נ"ש תם במועד משלם במותר חצי נזק וכן שני אנשים שחבלו זה בזה משלמין במותר נזק שלם

יג שני שורים תמין שחבלו זה בזה משלמין במותר חלי חק. וגראה לי דמיירי שהתחילו בבת אחת. או חבל השני גם בראשון לאחר זמן. אבל אם האחד התחיל המתחיל משלם חלי חק והשני פטור. דכל המטנה ובה אחר ושינה בו פטור. והוא ליה כמו בעטה מהלכת ברבועה דפטור לר"ל. ואפילו לרבא לא מחייב אלא משום דנהי דאית לך רשותא לסגויי עלי לבעוטי בי לית לך רשותא. אבל הכא יש רשות לשני לחבול בראשון כיון שהתחיל בו. [ז] דאפי' באדם איה ליה רשות לשני וכן שני אגשים נמי מיירי שהתחילו כלאחת או אחר זמן אבל אם התחיל האחד השני פטור. [ח] א' ואע"ג דלא שייך באדם כל המטנה ובה אחר ושינה בו פטור דהא אפי' על עסקי ממון אמרי' לעיל (דף כז:): מזה פנדי בפנדא דמרא למחיה. וה"ג אוקימנא לעיל (דף כח). וקלוחה את כפה ביטולה להציל ע"י דבר אחר אבל אם אין יכולה פטורה כיון שהתחיל להכות את בעלה כל שכן שהמוכה טאמו פטור. ומיירי לריך לומר דאם היה יכול להציל עלמו בחבלה מועטת וחבל בו הרבה חייב. מידי דהוה איטול להציל באחד מאויבריו והרגו (סנהדרין דף עד.) אבל בשורשים לא אמרינן הכי אלא השני פטור כל מה שחבל בראשון. וכן הדין אם אדם רואה שמכין את אביו או בנו או אחיו והכה את המכה כדי להציל קרובו פטור כמו אשה המלאת את בעלה אם אינה יכולה להציל על ידי דבר אחר. וכן אם רואה אדם שישראל מכה את חברו ואין יכול להציל אם לא שיכה את המכה אע"פ שאין מכה מכה מותר להכות המכה לאפרושי מאיסורא. כדאמרינן לעיל (דף כח). בגרעע שגשא שפחה כעניית וכלו ימיו שרבו מותר לחבול בו לאפרושי מאיסורא:

וכן הדין באדם הרואה א' מישראל י מכה חברו וא"י להצילו אם לא שיכה המכה יכול להכותו בח כדי לאפרושי [יג] מאיסורא:

כח כדי לאפרושי מאיסורא. נסור
 כתב עוד בנ"ח א' לפי בנ"ח וכן הדין באדם הרואה את חברו שמתכו להציל או כח או אחיו והוא סבס הסבס כדי להציל את קרובו שסמור פ"ב ודקדקו בסריטס מלגל כ"ל אחיו וכו' פ"ב דרואה סבס לה' מישראל גם כתב בנ"ח א' ספס כפי' סמנו דכתיבתיא כתב כדי להציל את קרובו וכו' פ"ב כ' כדי לאפרושי מאיסורא והתבני דרואה כ"י כ"י ר"ע לריגא וכו' דאם זה סבא להציל ולהכות סבס א"ס כ"י דניגל לאפרושי מאיסורא דכמס ספמס רואה סמכס א' להכירו ורואה חשק לאפרושי סמכס מאיסורא או אמרינן דאסור להכות זה סמכס דודאי מנת סמכס נ"ח להכותו ולא נ"ח לאפרושי מאיסורא פ"ב אפי' כרואה סמכס אביו וכו' ואמרו דמותר להציל קרובי סככאס אפי' שרין מדרבי להפריש אחרים והמחנך דלא יולק כ"י כ"י אפ"ר משום דלא סריגס סס דכאנת ספס סגון סול להקט כ"י כ"י חוק:

סמ"ע מחלק בין אם רגיל
 בכך או לא ואינו יודע טעם לזה כתיב
 דכיון דדינא הוא שיכול להציל פ"י
 סכאס את סמוכס סכ ל נוס פ"ס לי
 סגאס על סמכס מ"מ סול ע"ש סלוב
 להציל את סמוכס וכי כ"י סלוב סלוב סלוב
 מלחא וחף אין דרכו כן לפעמים אחרי'
 כרי לא יפס פ"ס כ"י סלוב ספמס
 אפ"ס ככאי ספ"ס ספ"ר קסכ"ד ומלוב
 קסכ"ד